

HOMEVIDEO'S Een eeuw lang legden amateurfilmers beelden vast om op zolder op te bergen voor toekomstige generaties. Nu delen we video's direct. En dat terwijl het bewaren van beeldmateriaal van groot cultuurhistorisch belang is.

tekst Isabel Baneke

Voor digitaal geldt: weg is weg

Baby Jetty kijkt beduusd in de camera. Ze kruipt, zet haar eerste wankelste stapjes, viert haar zoveelste verjaardag in Lage Vuursche. Ieder hoogtepunt in het leven van zijn dochter heeft vader Piet Schendstok vastgelegd. Hij draait zwart-witte 16mm-films vol tot aan haar huwelijk met Hans toe, op 14 januari 1967.

Films uit het dagelijks leven, de archieven liggen er vol mee. Oude beelden van baby's die leren lopen, van vader voor de tent en ezeltje-prik. De registraties van dat soort simpele rituelen vormen rijke bronnen voor het beschrijven van een bepaalde tijd. Wetenschappers en makers van documentaires als afleveringen van 'Andere Tijden' zien de films als de zijstraten van de geschiedenis van de afgelopen eeuw.

Om die cultuurhistorische waarde van het werk van amateurfilmers te benadrukken, wordt in het Eye Filmmuseum in Amsterdam vandaag de Home Movie Day gevierd, een eerbetoon dat sinds 2002 jaarlijks terugkeert in allerlei landen. Er is onder meer een lezing te horen en oude apparatuur te zien.

"In het bijzonder willen we dit jaar stilstaan bij de ingrijpende ontwikkelingen die het amateurfilmen heeft doorgemaakt", zegt Tim van der Heijden, mediahistoricus en bestuurslid van Stichting Amateurfilm, die het feest samen met Eye en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid op touw heeft gezet.

Want de status van film is veranderd, ziet hij. Was het vastleggen van het dagelijks leven ooit kostbaar, ingewikkeld en bijzonder, met de smartphone drukt iedereen te pas en te onpas op 'record'. Een wandeling, een festivalbezoek, de afwas: alles wordt opgenomen. Op YouTube wordt per minuut gemiddeld driehonderd uur aan video geüpload.

"Enerzijds is die democratisering van de film natuurlijk een vooruitgang", legt Van der Heijden uit. "Maar het maken van video's is aan de andere kant zo gemakkelijk en goedkoop, dat de waarde van film aan inflatie onderhevig is. Film is niet langer speciaal, en daardoor filmen mensen om andere redenen."

À la minute

Activiteiten van de familie vastleggen om de beelden op zolder op te bergen voor toekomstige generaties, dat doen we niet langer. "De functie van filmen heeft zich van bewaren om later herinneringen op te halen, ontpopt tot direct delen. Video's versturen we à la minute via Whatsapp of zetten we op Instagram. Film is vluchtig en snel, net als onze cultuur."

De eerste familiefilm is gemaakt in 1895 door de gebroeders Lumière. In een kort filmpje van 41 seconden, in zwart-wit en zonder geluid, zie je broer Auguste ontbijten met zijn vrouw en dochter. Maar de ontwikkeling van homemovies kwam daarna langzaam op stoom. Vanaf begin jaren twintig kwam er apparatuur op de markt waarmee een kleine groep welgestelde amateurs aan de slag kon. En pas met de Super 8 camera die Kodak in 1965 intro-

duceerde, en de gelijktijdige toename van de welvaart, groeide het vastleggen van het dagelijks leven uit tot een moderne vorm van vrijetijdsbesteding. Opvallend: waren het eerst de vaders die filmden, nu namen ook vrouwen plaats achter de lens.

"Toch bleef filmen tot de intrede van de videocamera een ingewikkeld en traag proces", stelt Van der Heijden. De kostbare spoeltjes konden maximaal drie minuten opnemen. "En was het hele gezin bijeengeroepen en op beeld vastgelegd, dan moest je de film naar de fabrikant sturen en wachten."

Ook het afspelen was een stuk lastiger dan nu, met een druk op de knop kwam men er niet. "Er moest apparatuur worden neergezet, een projector en een wit doek. Het was een hele happening, al die voorbereidingen troffen gezinnen niet elke week. De hele familie of zelfs de buurt werd uitgenodigd om te komen kijken."

Naast de veranderingen in het gemak en de prijs van filmen, stelt de historicus, heeft ook de manier waarop films worden afgespeeld invloed op de relatie tussen film en filmer. "De beelden die op dat soort avonden werden getoond, waren niet voorzien van geluid. Dat maakt dat kijkers werden uitgenodigd herinneringen op te halen. Van: kijk oma gek doen en weet je nog toen en toen?"

De hele wereld

Nu is de vertoning niet meer beperkt tot de woonkamer, de hele wereld is het podium. Vakantievideo's, met synchroon geluid, worden via een linkje gedeeld. Het kijken is niet langer een col-

'Kijkers werden uitgenodigd om herinneringen op te halen. Van: kijk oma gek doen en weet je nog van toen?'

lectieve bezigheid, aldus Van der Heijden, maar een individuele.

Dat is Susan Aasman, die aan de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek doet naar de amateurfilm, niet helemaal met hem eens. "Dat lachen en praten over beelden gebeurt misschien niet meer fysiek, maar het gebeurt wel. Via Whatsapp, Snapchat of in online-commentaarvelden."

Wel beaamt ze dat de status van de amateurfilm is veranderd. "Video's maken is onderdeel geworden van de jeugdcultuur. Het is een communicatiemiddel waarmee heen en weer wordt gekletst. In plaats van een sms neem je gauw een filmpje op waarin je vertelt over je dag. Inderdaad draait film niet meer om het bewaren. Sterker nog: Snapchat is zo populair omdat verstuurd foto's en filmpjes zichzelf na het bekijken verwijderen."

Parallel universum

Is die ontwikkeling zorgwekkend? Tja, dubt Aasman, die ook een groot pluspunt ziet. "Omdat we video's makkelijk zelf kunnen maken en beheren en er geen ontwikkelaar meer is die meegluurt, is YouTube een sociologische en historische superbron. Het is een parallel universum, waar filmpjes van elke fase in het leven te vinden zijn."

Met hoogtepunten en dieptepunten. Niet alleen babygeluk, jubilea en snoepreisjes worden op film vastgelegd. De diversiteit aan onderwerpen is net zo hard gegroeid als het aantal amateurfilmers. Van bevallingen tot pesterijen, van begrafenissen tot autoritjes: je kunt het zo gek niet bedenken, of er is online een filmpje van gedeeld.

